

Тема: Природокористування в контексті сталого розвитку.

Вивчення нового матеріалу

Критерієм використання природних ресурсів у науці слугує його економічна оцінка, тобто вартість ресурсів. На основі певних вартісних критеріїв було розроблено кадастри природних ресурсів - упорядковані інформаційні системи про природні багатства, що підлягають обліку та оцінці. В Україні створені такі державні кадастри: родовищ і проявів корисних копалин, водний, земельний, лісовий, рослинного світу, тваринного світу, територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Існують екологічні кадастри, які подають інформацію про небезпечні відходи і природні явища, антропогенні викиди тощо. В Україні створений Національний кадастр антропогенних викидів та абсорбції парникових газів. На сьогодні в Україні сформовано законодавчу базу природокористування, але вона потребує подальшого вдосконалення. Не менш важливим є суворе дотримання законів у цій сфері.

- Як склалася концепція сталого розвитку. У зв'язку з наростанням глобальної кризи у сфері природокористування, що становить загрозу для існування прийдешніх поколінь, на початку 90-х років XX ст. було розроблено концепцію сталого розвитку.

Сталий розвиток - загальна концепція щодо необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства та захистом інтересів майбутніх поколінь з урахуванням їхньої потреби в безпечному і здоровому довкіллі.

Концепція зародилася у 80-х роках XX ст. Автором економічної теорії сталого розвитку є провідний дослідник економічних аспектів забруднення довкілля, колишній економіст Світового банку Герман Дейлі. Під сталим розвитком він розумів гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес усієї земної цивілізації або окремих країн за науково обґрунтованими планами.

У 1980 р. було прийнято «Всесвітню стратегію охорони природи», яка містила згадку про сталий розвиток. У 1987 р. в доповіді «Наше спільне майбутнє» Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку приділила основну увагу необхідності сталого розвитку, який забезпечує потреби нинішнього покоління і не перешкоджає майбутньому поколінню задовольняти свої потреби. Важливим етапом втілення ідей сталого розвитку

на міждержавному рівні було проведення Світового саміту зі сталого розвитку (Саміт Землі - 2002) на рівні керівників країн та урядів світу в Йоганнесбурзі (Південна Африка) у 2002 р.

На шлях сталого розвитку вже стали США, Японія, країни Європейського Союзу. Для інших країн цей шлях тільки починається. Однак багато країн не сприймають сталого розвитку. На перше місце вони ставлять стратегічну мету - вижити. Саме такі країни провокують загрози, що поширюються на весь світ. Тому досягти сталого розвитку всього світу важко.

Провідна ідея сталого розвитку полягає в тому, щоб людство, не знижуючи темпів економічного зростання, зберегло довкілля, позбулося бідності, дискримінації людей за етнічними, расовими чи статевими ознаками.

Отже, основними цілями сталого розвитку є економічне зростання, захист довкілля і соціальна справедливість (мал. 202).

На жаль, в Україні сталий розвиток часто розуміють лише як неухильне зростання економічних показників країни. Інколи до цього додають здійснення безсистемних заходів щодо збереження довкілля та поліпшення санітарних умов проживання і праці людей.

• П'ять базових принципів сталого розвитку. Концепція сталого розвитку ґрунтується на п'ятьох головних принципах.

Мал. 202. Триєдина концепція сталого розвитку

1. Людство здатне надати розвиткові сталого і тривалого характеру для задоволення потреб як сучасного покоління людей, так і майбутніх поколінь.

2. Обмеженість природних ресурсів відносна. Вона пов'язана із сучасним рівнем розвитку науки і техніки. Частина ресурсів може самовідновлюватися за умови раціонального їх використання.

3. Одна з головних причин виникнення екологічних та інших катастроф - злидні, які стали у світі звичайним явищем. Слід задовольнити елементарні потреби та дати всім людям можливість досягти добробуту. Без цього сталий розвиток неможливий.

4. Необхідно встановити баланс між рівнем життя людей із надмірними грошовими і матеріальними статками та між екологічними можливостями планети.

5. Темпи зростання чисельності населення варто узгодити з можливостями географічної оболонки Землі задовольняти потреби людей.

Конкретні приклади впровадження концепції сталого розвитку в життя здаються елементарними й зрозумілими. Будівництво доріг і споруд має супроводжуватися зростанням зелених насаджень. Збільшення виробництва зерна не повинно призводити до погіршення якості ґрунтів. Заробітна плата має компенсувати витрати на відновлення здоров'я.

Завдання: Наведіть власні приклади впровадження концепції сталого розвитку у справу природокористування.

- Три складники сталого розвитку. Концепція сталого розвитку з'явилася в результаті об'єднання основних поглядів: економічного, соціального та екологічного. Усі три елементи сталого розвитку треба розглядати збалансовано. Економічний складник передбачає оптимальне використання обмежених ресурсів і використання екологічних - природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій. Соціальний складник зорієнтований на людину, на зменшення конфліктів між людьми. Екологічний складник сталого розвитку має забезпечувати цілісність природних систем.

- Принципи раціонального природокористування. Дотримання принципів раціонального природокористування дає змогу розробити заходи з охорони довкілля, відновити порушені взаємозв'язки в екосистемах, запобігати загостренню екологічних ситуацій.

Принципи природокористування - певні економічно обґрунтовані правила поведінки людини і суспільства в природному середовищі.

Концепція сталого розвитку передбачає шість принципів раціонального природокористування.

«Нульовий рівень» споживання природних ресурсів. За такий рівень приймається споживання за попередній рік, а на наступний - обмежується державою чітко визначеним коефіцієнтом (зазвичай 2-7 %). У разі недотримання з порушників стягують штраф, який перевищує прибутки підприємства.

Відповідність антропогенного навантаження природно-ресурсному потенціалові регіону. Порушення цього принципу проявляється у надмірній концентрації виробництва у великих містах, а також у невідповідності спеціалізації виробництва специфіці природно-ресурсного потенціалу території.

Збереження цілісності природних систем у процесі їхнього господарського використання. Зміна одного з компонентів природи впливає на інші, а іноді призводить до зміни всієї екосистеми. Так, осушення боліт спричинюється до обміління річок, усихання лісів, порушення режиму підземних вод.

Збереження природно зумовленого кругообігу речовин у процесі антропогенної діяльності. Цей принцип полягає у використанні ресурсів за замкненим циклом (без відходів) і комплексній переробці сировини, коли відходи одного виробництва стають сировиною для іншого.

Погодження виробничого і природного ритмів. Ритмічність - одна з закономірностей розвитку географічної оболонки. Аби екосистема зберігала рівновагу, необхідно, щоб загальна швидкість її внутрішніх процесів визначалася найповільнішою її ланкою. Циклічність веде до повторюваності процесів у природі, що дає можливість здійснювати перспективне планування.

Пріоритетність екологічної оптимальності на довгострокову перспективу. Усі негативні екологічні наслідки господарської діяльності у живій природі незворотні. Втрата генотипу певного виду тварин чи рослин невідновлювана.

Завдання: Поміркуйте, наскільки в Україні запроваджують принципи раціонального природокористування.

Проблема раціонального природокористування не може бути розв'язана на регіональному і навіть загальнодержавному рівні. Це - глобальна проблема!

Домашнє завдання:

1. Розглянути презентацію за посиланням:

<https://naurok.com.ua/prezentaciya-prirodokoristuvannya-v-konteksti-stalogo-rozvitku-160598.html>

2. Опрацювати матеріал і зробити конспект.